

Japan and Educational Development and Promotion of Educational Equity in Cambodia

Ampa Kaewkumkong*

Institute of East Asian Studies, Thammasat University

Japan has shown great determination in assisting Cambodia in every aspect in order to enhance Cambodians' quality of life. With regard to the education sector, Cambodia has suffered terribly from both revolution and war. Cambodia's education system has been completely destroyed by these circumstances. For this reason, Japan has been supporting educational development in Cambodia through the Japan International Cooperation Agency (JICA), and by working together with partners such as international organizations, and NGOs. As education is a vital mechanism for social and economic development, Japan has provided grants and technical cooperation to Cambodia for various educational development activities. In particular, Japan has been playing a key role in supporting basic educational expansion and access to basic education for Cambodian youth in order to reduce the inequality of education caused by gender discrimination. Thus, Japan is a significant partner that brings hope for a better quality of life to Cambodian people by assisting Cambodia in enhancing its educational system, which may lead to sustainable development.

Keywords: Japan, Cambodia, Educational development, Equitable access to basic education, Partnership

* Corresponding author e-mail: offchula@hotmail.com

ญี่ปุ่นกับการพัฒนาและส่งเสริมความเท่าเทียมทางการศึกษาในกัมพูชา

อำพา แก้วกำกั**

สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีความมุ่งมั่นในการกิจการช่วยเหลือกัมพูชาในทุกด้านเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชาวกัมพูชา โดยในด้านการศึกษานั้น การที่กัมพูชาได้รับผลกระทบอย่างใหญ่หลวงจากการปฏิวัติและสงครามทำให้การศึกษาของกัมพูชาถูกทำลายไปมากเช่นกัน ญี่ปุ่นจึงให้ความช่วยเหลือผ่านองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (JICA) ร่วมกับนานาประเทศ และองค์กรพัฒนาเอกชน ญี่ปุ่นได้ระดมทุนและกำลังคนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการศึกษาของกัมพูชาให้สามารถเป็นกลไกขับเคลื่อนสังคมและเศรษฐกิจของกัมพูชาได้ นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังมีบทบาทสำคัญในการขยายโอกาสการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่เด็กและเยาวชนชาวกัมพูชาและขจัดปัญหาความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาของเพศชายและหญิง รวมถึงผู้ด้อยโอกาสอื่น ๆ ญี่ปุ่นจึงเป็นหนึ่งในหุ้นส่วนที่นำพาชาวกัมพูชาไปสู่ความหวังในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีโดยมีการศึกษาเป็นเครื่องนำทาง

คำสำคัญ : ญี่ปุ่น, กัมพูชา, การพัฒนาการศึกษา, การเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม, หุ้นส่วน

** นักวิจัยประจำสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1. บทนำ

กัมพูชาอยู่ในกลุ่มประเทศพัฒนาน้อยและมีความยากจนในลำดับต้นๆ ของโลก รัฐบาลจึงมีความกระตือรือร้นในการผลักดันนโยบายรับความช่วยเหลือจากนานาชาติเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการศึกษาและสาธารณสุข เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันเป็นฐานรากสำคัญของการพัฒนาประเทศ ความช่วยเหลือนี้มีทั้งในรูปแบบให้เปล่า ความร่วมมือทางวิชาการ และเงินกู้ระยะยาว ดอกเบี้ยต่ำ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นที่อยู่ในฐานะใกล้เคียงกันแล้ว กัมพูชามักจะได้รับการเอาใจใส่จากชุมชนระหว่างประเทศเป็นพิเศษ โดยมีญี่ปุ่นและฝรั่งเศสเป็นแกนนำของกลุ่มประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือ ทำให้กัมพูชาได้รับความช่วยเหลือจากนานาชาติค่อนข้างมาก และญี่ปุ่นก็เป็นประเทศที่ให้ความช่วยเหลือกัมพูชามากที่สุด ในด้านการศึกษา องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (The Japan International Cooperation Agency: JICA) ได้ช่วยเหลือผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อขยายโอกาสการศึกษาให้ทั่วถึง พัฒนาคุณภาพการศึกษาและปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา ส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้หนังสือ (อ่านออกเขียนได้) การคำนวณตัวเลข และทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต การปรับปรุงการบริหารจัดการศึกษา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการลดช่องว่างระหว่างเพศชายและเพศหญิงในการเข้าถึงการศึกษา การขยายการศึกษาในกลุ่มผู้ด้อยโอกาส กลุ่มเด็กพิการ กลุ่มที่มีฐานะยากจน กลุ่มรากหญ้าและกลุ่มชายขอบเพื่อให้เข้าถึงการศึกษาได้เพิ่มขึ้น หากแต่การศึกษาของกัมพูชาก็ยังคงมีอุปสรรคให้ต้องฝ่าฟันอีก ทั้งคุณภาพการศึกษาและการเข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึง

และเท่าเทียม อย่างไรก็ตามความช่วยเหลือของญี่ปุ่นก็มีส่วนช่วยเปลี่ยนแปลงสังคมกัมพูชาไปสู่ทิศทางที่ทัดเทียมกับนานาชาติประเทศทำให้ชาวกัมพูชามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2. สถานการณ์ด้านการศึกษาในกัมพูชา

กัมพูชามีพัฒนาการของการศึกษามาอย่างยาวนาน โดยเมื่อย้อนไปในศตวรรษที่ 13 ยุคนั้น กัมพูชามีวัดเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา มีพระทำหน้าที่เป็นครู การเรียนการสอนมุ่งให้ความรู้ประชาชนในเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนา ความรู้พื้นฐานการอ่านเขียน และการฝึกฝนทักษะต่างๆ ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของชาวกัมพูชา เช่นทักษะเกี่ยวกับช่างไม้ กล่าวได้ว่าการเรียนการสอนในวัดเป็นระบบการเรียนการสอนที่มีมาแต่เดิมและเป็นรูปแบบที่ไม่เป็นทางการของชาวกัมพูชา ผู้คนในท้องถิ่นสามารถเข้าถึงการศึกษาได้ง่าย ซึ่งครั้งหนึ่งระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมของกัมพูชาเปรียบเสมือนดั่งศิลาแห่งแหลมสุวรรณภูมิ และเคยเป็นที่อิจฉาของหลายประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้¹ หากแต่ระบบการศึกษาของกัมพูชาได้เปลี่ยนแปลงไปตั้งแต่ฝรั่งเศสเข้ามา ระบบการศึกษาของกัมพูชากลายได้การปกครองของฝรั่งเศสได้ถูกปฏิรูปเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียนตามรูปแบบของสังคมตะวันตก มีการแบ่งเป็นระดับการศึกษา มีระบบการให้เกรด มุ่งให้การศึกษาแก่ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดี และอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงการศึกษา ผู้ควบคุมดูแลระบบการศึกษาทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาหลักสูตร การจัดหาครู และการจ่ายเงินเดือน เป็นต้น หลังจากนั้น การศึกษาของกัมพูชาได้มาถึงจุดเลวร้ายที่สุดในยุคการปกครองของเขมรแดง ภายใต้การนำของพลพต (1970-1975)² โรงเรียนหลาย

¹ Cambodia-Education System Summary: Historical Development of the Education System. Retrieved September 19, 2010, from: <http://www.bookrags.com/research/cambodiaeducation-system-ema-01/>

² Sitha Chhin. Japan Effect of Pupil Factor on Mathematics Achievement in Cambodian Urban Primary School. *Asia Pacific Education Review* 2003, Vol. 4, No. 2, 151-160.

แห่งได้รับความเสียหายจากถูกระเบิด บางส่วนถูกใช้เป็นคลังเก็บอาวุธยุทโธปกรณ์ ไข้ชงและทารุณกรรมนักโทษ และบางส่วนถูกทิ้งร้าง หนังสือและอุปกรณ์การเรียนมีสภาพผุพังและถูกเผาทำลาย บรรดาครูอาจารย์ นักศึกษา ต่างพากันหนีตาย บางส่วนได้เข้าร่วมกับกองกำลังทหาร บางส่วนหลบหนีออกนอกเมืองหรือนอกประเทศ และถูกฆ่าตายก็มาก โดยกว่าร้อยละ 75 เป็นกลุ่มผู้มีความรู้

ภายหลังสิ้นสุดสงครามยุคเขมรแดง การศึกษาของกัมพูชาเริ่มเห็นแสงสว่างอีกครั้งอันเป็นไปตามข้อตกลงปารีสปี ค.ศ. 1991 รัฐบาลกัมพูชาภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปในปี ค.ศ. 1993 ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาเป็นอย่างมาก ถือเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องปรับปรุงขนานใหญ่ โดยเฉพาะความพยายามในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาภาคเอกชนในต่างจังหวัดเสมือนประเทศเสรีนิยมทั้งหลาย โดยกำหนดให้การศึกษาเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของเป้าหมายในการลดปัญหาความยากจนเพื่อยกระดับศักยภาพการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศสู่ระดับสากลที่มีทรัพยากรมนุษย์เป็นฐาน ทั้งนี้ก็โดยอาศัยความช่วยเหลือจากต่างชาติทั้งด้านงบประมาณและกำลังคน ซึ่งนับจากที่ได้รับความช่วยเหลือมาจนถึงปัจจุบันทำให้โรงเรียนกว่า 5,000 แห่งทั่วประเทศได้เปิดดำเนินการอีกครั้ง เด็กกว่า 1.3 ล้านคนกลับเข้าสู่ห้องเรียน มีการจ้างงานครูกว่า 30,000 อัตรา³ แต่การศึกษาของกัมพูชาก็ยังคงมีอุปสรรคให้ต้องฝ่าฟันอีกมาก ทั้งคุณภาพและการเข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ซึ่งมีหลายสาเหตุทั้งในส่วนโรงเรียน เด็ก และครู ดังต่อไปนี้⁴

1) จำนวนโรงเรียนและห้องเรียนขาดแคลน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ทุรกันดาร แม้หมู่บ้านในเขตทุรกันดารจะมีโรงเรียนเปิดทำการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา แต่หลายแห่งก็ยังไม่พร้อมที่จะทำการเรียนการสอนจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (เกรด 1-6) ดังนั้น เด็กๆ ต้องย้ายไปโรงเรียนที่สามารถสอนจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งโรงเรียนดังกล่าวมักไกลจากบ้าน ใช้เวลาเดินทางนาน ด้วยเหตุนี้การเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาของเด็กๆ ในพื้นที่ทุรกันดารจึงเป็นเรื่องยากขึ้นไปอีก เห็นได้จากชาวกัมพูชาร้อยละ 5.4 จบการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษา และมีเพียงร้อยละ 2 ที่จบสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา

2) อุปสรรคการเรียนการสอนขาดแคลน เนื่องจากรัฐบาลให้เงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเรียนของนักเรียน 1 คนต่อหัวต่อปีเพียง 1.50-1.75 ดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณ 45 – 52.50 บาท) เงินส่วนนี้จะมอบให้กับโรงเรียนประถมศึกษาแต่ละแห่งเพื่อเป็นค่าวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ซึ่งไม่ครอบคลุมค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงของแต่ละโรงเรียน

3) ความยากจนผลักดันเด็กๆ ให้ต้องละทิ้งการเรียนกลางคันเพื่อออกไปทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งหลายครอบครัวในกัมพูชามีฐานะยากจนจึงไม่สามารถรับภาระค่าใช้จ่ายในการส่งบุตรหลานไปเรียนหนังสือได้

4) ทักษะชีวิตที่มีต่อการเรียน การเรียนหนังสือมักถูกมองว่าเป็นการเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้น เวลาจึงถูกใช้เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว โดยงานที่เด็กๆ ทำเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว

³ เฟิงอ้าง

⁴ Schools for Children of Cambodia. The Challenge - Why Educate Cambodia? Retrieved September 19, 2010, from <http://www.schools4cambodia.org/content/Thechallenges.aspx>

มักเป็นงานกลางแจ้ง ได้แก่ เลี้ยงวัว เก็บขยะ ขนถ่าย หารปลา งานก่อสร้าง ฯลฯ ซึ่งองค์การแรงงานระหว่างประเทศประมาณการว่าเด็กเกือบร้อยละ 20 ที่มีอายุระหว่าง 5-9 ปีข้องเกี่ยวกับการถูกใช้แรงงาน และยอดนี้สูงขึ้นถึงร้อยละ 47 ในกลุ่มเด็กที่มีอายุระหว่าง 10-14 ปี และร้อยละ 34 ในเด็กที่มีอายุระหว่าง 15-17 ปี ในขณะที่มีเพียงร้อยละ 45 ในเด็กที่มีอายุระหว่าง 5-17 ปี ที่ได้เข้าเรียนหนังสือ

5) ครูได้รับเงินเดือนต่ำ โดยทั่วไปเงินเดือนที่ครูได้รับจากรัฐบาลจะอยู่ราวๆ 20-50 ดอลลาร์สหรัฐต่อเดือน (ประมาณ 600 – 1,500 บาท) ซึ่งเป็นเงินเดือนที่ต่ำกว่าเส้นความยากจน ดังนั้นเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับตนเอง ครูจึงเรียกเก็บเงินจากเด็ก ๆ วันละราว 0.02 - 0.05 ดอลลาร์สหรัฐต่อคน การที่ครูเรียกเก็บเงินได้ไ้จะจึงกลายเป็นอุปสรรคขัดขวางการเข้าถึงการศึกษาของเด็กยากจนมากยิ่งขึ้นไปอีก

6) คุรขาดคุณสมบัติ โดยเฉพาะในพื้นที่ทุรกันดารจะพบว่าครูบางรายมีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษา ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากประชากรวัยเด็กของกัมพูชามีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ครูหนึ่งคนต้องดูแลเด็กมากถึง 40-50 คน ทำให้รัฐบาลกำหนดคุณสมบัติครูไว้ต่ำกว่าเกณฑ์ ผลจากการที่คุรขาดคุณสมบัติดังกล่าวทำให้ผลการสอบเลื่อนชั้นของเด็กนักเรียนในจังหวัดเสียมเรียบเมื่อปี ค.ศ. 2006-2007 ที่เด็กระดับประถมศึกษาจำนวนกว่าร้อยละ 12 ไม่สามารถสอบเลื่อนชั้นเพื่อเรียนต่อในระดับสูงขึ้นได้

3. ทิศทางการศึกษาในกัมพูชา

ปัญหาการเข้าถึงการศึกษาและคุณภาพการเรียนการสอนเป็นประเด็นหลักที่นักการศึกษาและผู้ให้ทุนจากองค์กรต่างๆ ได้แสดงความห่วง

เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวรัฐบาลจึงได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษาเป็นลำดับแรกๆ โดยการบรรจุเป้าหมายทางการศึกษาไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (ค.ศ. 1996-2000) ที่ได้กำหนดแนวทางกว้างๆ ในเชิงนโยบาย ยุทธศาสตร์ และเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษา 3 ประการ คือ ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันโดยทั่ว การยกระดับคุณภาพทางการศึกษา และการปรับปรุงการบริหารจัดการศึกษาให้เข้มแข็งมากขึ้น ต่อมาในแผนพัฒนาการศึกษาที่เน้นถึงระดับแผนปฏิบัติการมากขึ้น โดยเน้นการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ระดับมาตรฐานสากลและภูมิภาคอย่างเท่าเทียม ควบคู่กับแนวทางการมีส่วนร่วมในลักษณะหุ้นส่วน (Partnership) จากทั้งในและนอกภาครัฐ การส่งเสริมการศึกษาภาคเอกชน ตลอดจนการส่งเสริมการศึกษานอกระบบตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีชุมชนเป็นฐาน (Community-based Lifelong Learning) ส่วนการศึกษาในระบบนั้น กัมพูชามีระบบการศึกษา 12 ปี (6:3:3) คือ ระดับประถมศึกษา เกรด 1-6 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เกรด 7-9 และมัธยมศึกษาตอนปลาย เกรด 10-12

ทั้งนี้ รัฐบาลมีเป้าหมายพัฒนาการศึกษาในระยะยาว 2 ประการ คือ 1) เป้าหมายแห่งชาติ คือ การลดจำนวนคนยากจนภายในประเทศลงให้ได้ร้อยละ 50 ภายในปี ค.ศ. 2015 และ 2) เป้าหมายที่กัมพูชาได้ผูกพันไว้กับระดับพหุภาคี คือ เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ โดยการให้การศึกษาขั้นประถมศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั้งเพศชายและเพศหญิงภายในปี ค.ศ. 2015 ที่เกิดจากการประชุมครั้งใหญ่ของผู้นำประเทศทั่วโลก 189 ประเทศ ในปี ค.ศ. 2000⁵

⁵ About the MDG Monitor and the MDGs. Retrieved October 10, 2010, from: <http://www.mdgmonitor.org/aboutMDG.cfm>

มีการร่วมลงนามในปฏิญญาเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (The Eight Millennium Development Goals: MDGs)⁶ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อลดปัญหาความยากจนของประชากรโลก ผู้คนได้รับประโยชน์จากระบบเศรษฐกิจและมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงปลอดภัย การมุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ประกอบด้วย 8 ประเด็นที่ต้องบรรลุให้ได้ภายในปี ค.ศ. 2015 มีประเด็นที่ 2 และ 3 เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษา คือ ให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา และส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศและบทบาทสตรี

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของ MDGs รัฐบาลกัมพูชาจึงต้องให้ความสนใจอย่างจริงจังต่อการเพิ่มจำนวนครูในโรงเรียน การพัฒนาทักษะการสอนของครู สร้างโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น จัดหาค่าครองชีพให้กับเด็กยากจนเพื่อให้เด็กมีโอกาสเข้าเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษา ปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพระบบการเรียนการสอน สร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาในกลุ่มผู้หญิงมากยิ่งขึ้น เป็นต้น โดยมีกระทรวงการศึกษา เยาวชนและการกีฬา (Ministry of Education, Youth and Sport) เป็นกลไกหลักด้านการจัดการศึกษา รวมทั้งใช้กลไกความร่วมมือระหว่างประเทศที่เป็นไปในลักษณะของความช่วยเหลือทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี ความร่วมมือระดับพหุภาคีด้านการศึกษาของกัมพูชา ได้แก่ ความร่วมมือจาก ADB ซึ่งมักให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาตำราเรียน

และการฝึกอบรมทางเทคนิคต่างๆ ความร่วมมือจากองค์การสหประชาชาติ ผ่าน UNICEF, UNDP, UNFPA และ UNESCO โดยบางโครงการมีการประสานงานร่วมกับองค์การระหว่างประเทศอื่นๆ เช่น องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ความร่วมมือจากธนาคารโลก และความร่วมมือจากสหภาพยุโรป ส่วนความร่วมมือในระดับทวิภาคี ที่ผ่านมามักจะเป็นความร่วมมือด้านทุนการศึกษา ด้านภาษาและโครงการเฉพาะต่างๆ ที่ได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐและภาคเอกชนของต่างประเทศ รวมถึงองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ของประเทศต่างๆ เช่น ประเทศฝรั่งเศส ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น เยอรมนี สหรัฐอเมริกา จีน นอร์เวย์ รัสเซีย เวียดนาม และเนเธอร์แลนด์ เป็นต้น⁷ ซึ่งองค์กรของญี่ปุ่นโดย JICA ถือเป็นหนึ่งในหุ้นส่วนหลักด้านการศึกษาของกัมพูชา⁸ และจากฐานข้อมูลกระทรวงการศึกษาฯ กัมพูชา ณ ปี ค.ศ. 2004 พบว่า มีองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาในกัมพูชาทั้งในรูปทวิภาคีและพหุภาคี จำนวน 113 องค์กร ซึ่งได้สนับสนุนกิจกรรมต่างๆ จำนวน 233 โครงการ และงบประมาณที่ได้รับระหว่างปี ค.ศ. 2003-2008 เป็นจำนวน 225 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

4. ญี่ปุ่นกับการพัฒนาการศึกษาในกัมพูชา

ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและกัมพูชานั้น กล่าวได้ว่าเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ศตวรรษที่ 17⁹ ในเวลา

⁶ เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ เข้าถึงเมื่อ 10 ตุลาคม 2553 จาก http://www.unescap.org/unis/Thai/8MDG_Thai.pdf

⁷ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2549. รายงานการวิจัยเปรียบเทียบ การปฏิรูปการศึกษาของประเทศกลุ่มอาเซียน. 204-205.

⁸ Ministry of Education, Youth and Sport. Partner in Education. Retrieved December 25, 2010, from: <http://www.moeys.gov.kh/index.php>

⁹ Address by Samdech Prime Minister HUN Sen at Peace Parade Commemorating 50th Anniversary of Establishment of Cambodia-Japan Diplomatic Relations, and Japan-ASEAN Exchange Year on 8 November 2003

นั้นกลุ่มพ่อค้าและผู้อพยพชาวญี่ปุ่นได้ล่องเรือมายัง กัมพูชาและตั้งเมืองขึ้นที่อำเภอ Ponhea Leu ใน จังหวัดกันดาล ซึ่งเป็นจุดที่แม่น้ำสองสายมาบรรจบ กัน คือแม่น้ำโขงและแม่น้ำบาสัก แต่ความสัมพันธ์ ของสองประเทศได้ขาดช่วงไปเมื่อกัมพูชาต้องประสบ กับสงครามภายในที่ยืดเยื้อระหว่างปี ค.ศ. 1970-1990 ความสัมพันธ์ของกัมพูชากับญี่ปุ่นได้เริ่มขึ้นอีกครั้ง ในปี ค.ศ. 1993 นับจากนั้นมา ความช่วยเหลือจาก ญี่ปุ่นก็ได้เข้ามายังกัมพูชาอย่างต่อเนื่อง โดยญี่ปุ่น ได้ให้ความช่วยเหลือทั้งด้านงบประมาณและด้าน บุคลากรเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาประเทศกัมพูชา สำหรับความช่วยเหลือด้านการศึกษานั้นนับเป็น ลำดับต้นๆ ที่ญี่ปุ่นมุ่งให้ความสำคัญ เนื่องจากญี่ปุ่น ตระหนักถึงการสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ อันได้แก่ ครู นักวิชาการ และนักศึกษาจำนวนมากไป ในสงครามกลางเมือง ดังนั้น การสร้างและการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์จึงจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการศึกษา มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจกัมพูชา ช่วย ลดความยากจนของประชาชน และการศึกษาสามารถ สร้างชาติกัมพูชาให้พึ่งพาตนเองได้ ซึ่งสถานการณ์ ด้านทรัพยากรมนุษย์ของกัมพูชา ณ เวลานั้นพบว่า ประชากร 1 ใน 3 ยังคงมีสภาพความเป็นอยู่ได้เส้น ความยากจน ร้อยละ 70 ยึดอาชีพเกษตรกรรม มี ช่องว่างระหว่างประชากรในเขตเมืองและต่างจังหวัด สูง ประชากรขาดโอกาสในการสร้างงานสร้างรายได้ สภาพที่เป็นอยู่นี้ไม่มีทางที่กัมพูชาจะหลุดพ้นจาก ความยากจนและฟื้นฟูชาติของตนได้นอกจากการให้ ความรู้ ให้การศึกษาและทักษะที่จำเป็นเพื่อการสร้าง อาชีพ สร้างรายได้

ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญ และมีความมุ่งมั่นในการกิจการช่วยเหลือประเทศ

กำลังพัฒนาที่ส่วนใหญ่อยู่ในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งการ สนับสนุนเงินทุนแบบให้เปล่าและความร่วมมือทาง ด้านเทคโนโลยีนั้น มีหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ JICA ความร่วมมือภายใต้โครงการนี้ ได้ตั้งเป้าหมายเพื่อช่วย เหลือการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ชาวกัมพูชา 5 ประการ คือ 1) ขยายคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา 2) ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนในระดับประถม ศึกษา 3) ลดช่องว่างระหว่างเพศชาย-หญิงในการเข้า ถึงการศึกษา 4) ส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อ ทักษะการอ่านออกเขียนได้ และการคำนวณในชีวิต ประจำวัน และ 5) ปรับปรุงการบริหารจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทั้ง 5 ประการ JICA ได้มุ่ง กิจกรรมการส่งครูอาสาสมัคร (JOCV) การสร้าง โรงเรียน การให้เงินช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการศึกษาด้าน วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ และการนำชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นต้น ทั้งนี้ JICA ได้ ทำงานร่วมกับหลายองค์กร ทั้ง NGOs และรัฐบาล จากประเทศอื่น ๆ ทั้งในฐานะผู้ให้เงินทุนสนับสนุน โครงการและผู้ร่วมปฏิบัติ เพื่อมุ่งพัฒนาการศึกษา ของชาวกัมพูชาด้วยกันไปสู่ภาวะหลุดพ้นจากความ ยากจนและฟื้นฟูประเทศกัมพูชาได้ในที่สุด โครงการ ความร่วมมือของ JICA กับประเทศกัมพูชาในด้านการ ศึกษา ประกอบไปด้วย¹⁰

1) จัดส่งผู้เชี่ยวชาญญี่ปุ่นเพื่อพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ในกัมพูชาในแต่ละภาคส่วนทั้งใน โครงการระยะสั้นและระยะยาว อาทิ จัดส่งที่ปรึกษา ด้านการศึกษา จัดทำศูนย์ความร่วมมือระหว่างกัมพูชา และญี่ปุ่น

2) จัดทำโครงการอาสาสมัครเพื่อกระตุ้น ให้เยาวชนญี่ปุ่นที่มีอายุระหว่าง 20-39 ปี เข้ามา มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศกำลังพัฒนา ตาม

¹⁰ Japan International Cooperation Agency. JICA Cooperation to Cambodia (As of 1 December 2006). Retrieved October 1, 2010, from: <http://www.jica.go.jp/cambodia/english/activities/pdf/basic.pdf>

ความสามารถของอาสาสมัคร และความต้องการของประเทศผู้รับ ซึ่งอาสาสมัครนี้ได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นครูสอนภาษาญี่ปุ่นและสอนด้านวิทยาศาสตร์ในกัมพูชา

3) จัดทำโครงการอาสาสมัครอาวุโสญี่ปุ่นที่มีอายุระหว่าง 40-69 ปี ที่มีจิตอาสา มีประสบการณ์และความรู้หลากหลายสาขาอาชีพ มีความประสงค์จะถ่ายทอดความรู้เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศกำลังพัฒนา อาสาสมัครอาวุโสบางท่านทำงานอยู่ในวิทยาลัยของกัมพูชา เพื่อให้ความรู้ด้านงานช่าง งานซ่อมบำรุงเครื่องจักร งานออกแบบโปรแกรม เป็นต้น

4) จัดทำโครงการฝึกอาชีพ ที่มุ่งเน้นการฝึกอาชีพให้กับนักวิจัย ช่างเทคนิค โดยการส่งไปปฏิบัติงานในประเทศญี่ปุ่นหรือส่งไปปฏิบัติงานในประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ที่สามารถนำกลับมาทำประโยชน์ให้กับประเทศชาติของตนได้

5) จัดทำโครงการส่งเยาวชนกัมพูชาไปทัศนศึกษาประเทศญี่ปุ่นเป็นเวลา 1 เดือน เพื่อทำกิจกรรมร่วมกับเยาวชนญี่ปุ่น เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในสาขาที่เยาวชนสนใจ

6) โครงการความร่วมมือทางเทคนิค มี 3 ส่วนคือ การจัดส่งผู้เชี่ยวชาญมาที่กัมพูชา การส่งชาวกัมพูชาไปฝึกงานที่ญี่ปุ่น และการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ซึ่งทั้งหมดนี้จะจัดทำอย่างเป็นระบบ

7) จัดส่งเครื่องมือพิเศษ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเครื่องมือทางการแพทย์ อาทิ เครื่องมือทางการแพทย์เพื่อควบคุมโรคติดต่อ เป็นต้น

8) พัฒนาการศึกษาวิจัยในแง่มุมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะ อาทิ โครงการศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดตั้งตลาดค้าข้าวแบบเปิดในกัมพูชา และศึกษานโยบายเศรษฐกิจที่ได้รับการสนับสนุนโดยรัฐบาล

9) โครงการความช่วยเหลือแบบให้เปล่า เป็นความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในประเทศกำลังพัฒนา อาทิ โครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการให้ทุนการศึกษาวิจัยในประเทศญี่ปุ่น การจัดสร้างโรงเรียนประถมศึกษาระยะที่ 2 ในกรุงพนมเปญ เป็นต้น

10) โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยมุ่งปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มคนในระดับรากหญ้า อาทิ โครงการปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของชาวนารายย่อยใน Tramkok

11) ทุนส่วนเพื่อพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจกัมพูชาในระดับรากหญ้า เป็นการร่วมมือของ JICA กับองค์กรภาคเอกชน มหาวิทยาลัย รัฐบาลท้องถิ่นของญี่ปุ่น อาทิ การปรับปรุงคุณภาพห้องสมุด การปรับปรุงห้องเรียนที่ทำร่วมกับ Shanti Volunteer Association (SVA) ปรับปรุงคู่มือการเรียนการสอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษาร่วมกับ Heart of Gold (HG) เป็นต้น

สำหรับองค์กรพัฒนาภาคเอกชนของญี่ปุ่นที่ให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาในกัมพูชา เช่น

1) Japan International Volunteer Center (JVC)¹¹ มุ่งให้ความช่วยเหลือในการสร้างโรงเรียนฝึกอาชีพให้กับคนรุ่นใหม่เพื่อสร้างความหลากหลายในการประกอบอาชีพ นำไปสู่การสร้างรายได้และพัฒนาชาติในที่สุด โดย JVC ได้สร้างโรงเรียนอาชีวะขึ้นที่กรุงพนมเปญเมื่อปี ค.ศ. 1986 ปัจจุบันมีนักเรียนกำลังศึกษาอยู่กว่า 150 คน ผู้เรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ JVC ยังให้ทุนการศึกษากับเด็กนักเรียนเพื่อเข้าเรียนในโรงเรียนและจัดหาสวัสดิการให้กับนักเรียนด้วย

¹¹ Japan International Volunteer Center. Activities in Cambodia: Sustainable agriculture/Rural development/Technical schools. Retrieved September 9, 2009 from: <http://www.ngo-jvc.net/en/cambodia.html>

2) Association of School Aid in Cambodia (ASAC)¹² มีเป้าหมายหลักด้านการศึกษา คือ สร้างโรงเรียนระดับประถมศึกษา สนับสนุนการศึกษาในกลุ่มผู้ใหญ่ สร้างห้องสมุดและระบบบริหารจัดการห้องสมุด ซึ่งได้สร้างโรงเรียนประถมศึกษาเสร็จสมบูรณ์หลายสิบแห่งแล้ว ในปี ค.ศ. 2009 ASAC ได้รับทุนจากรัฐบาลญี่ปุ่นด้วยยอดเงินช่วยเหลือ 152,691 ดอลลาร์สหรัฐ เพื่อสร้างห้องเรียนเพิ่มในอำเภอ Batheay จังหวัดกัมปงจาม ซึ่งทำให้เด็กกว่า 600 คนมีที่เรียน

3) Shanti Volunteer Association (SVA)¹³ เป็นองค์กรที่ดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในกัมพูชา อาทิ สร้างโรงเรียน สร้างห้องสมุด ในโรงเรียนประถมศึกษา จัดทำศูนย์การฝึกอาชีพขึ้นทั้งในเขตเมืองและต่างจังหวัด ผลงานที่ผ่านมา เช่น จัดทำห้องสมุดเคลื่อนที่กว่า 121 ครั้ง มีเด็กๆ เข้าร่วมกิจกรรมกว่า 23,543 คน แจกจ่ายหนังสือภาพกว่า 21,000 เล่ม นอกจากนี้ ยังได้จัดสร้างห้องสมุดที่ทันสมัย 2 แห่งทั้งในศูนย์ฝึกหัดครูและโรงเรียนประถมศึกษาอีก 1 แห่ง สร้างโรงเรียนประถมศึกษาขึ้นในจังหวัดเสียมเรียบ เพิ่มโอกาสให้กับเด็กๆ กว่า 2,556 ชีวิตให้มีโอกาสได้รับการศึกษา และในปี ค.ศ. 2008 ยังมีแผนการสร้างโรงเรียนในเขตหมู่บ้านยากจนที่สุดขึ้นอีก 14 แห่ง

5. ญี่ปุ่นในฐานะนักแสวงหาความเท่าเทียมทางการศึกษา

ญี่ปุ่นมีบทบาทสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษาในกัมพูชา ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นได้ช่วยขจัดปัญหาความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาซึ่งเกิดจากทัศนคติของชาวกัมพูชาต่อการให้คุณค่าผู้หญิงด้านการศึกษา โดยมองว่าผู้หญิงไม่จำเป็นต้องได้รับการศึกษา ทำให้อัตราการรู้หนังสือของผู้หญิงต่ำกว่าผู้ชาย และอัตราการหยุดเรียนกลางคันของเด็กหญิงมักจะสูงกว่าเด็กชาย ซึ่งการที่ผู้หญิงได้รับการศึกษาน้อยย่อมส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน กล่าวคือ ผู้หญิงจะพึ่งตนเองในทางเศรษฐกิจ ทางด้านสุขภาพได้น้อย ขาดอำนาจการตัดสินใจ และนำไปสู่การขาดความเชื่อมั่น ความภาคภูมิใจในตนเองในท้ายที่สุด ดังเช่น การสะท้อนความคิดของ Chenda¹⁴ เด็กสาววัย 16 ปี เคยเป็นเด็กนักเรียนที่มีผลการเรียนโดดเด่นจาก Baphnom High School ในจังหวัดเปรแวง เธอต้องออกจากโรงเรียนขณะเรียนอยู่เกรด 8 เพราะครอบครัวมีฐานะยากจนและไม่ต้องการให้เด็กผู้หญิงได้รับการศึกษาสูง “หนูไม่ได้เรียนต่อเพราะครอบครัวหนูยากจน... หนูไปเรียนไม่ได้เพราะครอบครัวหนูไม่มีเงินซื้อชุดนักเรียน ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์การเรียน แล้วก็จ่ายค่าเทอม หนูช่วยครอบครัวทำงานหารายได้ หนูทำงาน

¹² Royal Embassy of Cambodia to Japan. Monthly Journal: Issue No. 37 (February, 2009). “Cambodia –Japan Relations”. Retrieved September 19, 2009, from: http://www.cambodianembassy.jp/Bulletin/bulletin_02_2009.pdf

¹³ Shanti Volunteer Association. Summary of SVA in Cambodia. Retrieved September 28, 2009, from: <http://sva.or.jp/global/cambodia/>

¹⁴ Khmernews. Gender and Education in Cambodia. November 2006. Retrieved September 26, 2009, from: <http://khmernews.wordpress.com/2006/11/13/case-study1-gender-and-education-in-cambodia/>

ให้กับเจ้าของฟาร์มที่เดียวกับที่แม่หนูทำงานอยู่ ค่าจ้างวันละ 4,500 เรียล เงินที่ได้หนูก็เอาไปเลี้ยงดูครอบครัวแล้วก็เป็นเงินส่งน้องชายเรียนหนังสือ” เมื่อแม่ของเธอล้มป่วย เธอและน้องสาวอีกคนต้องย้ายไปทำงานที่กรุงพนมเปญเพื่อหาเงินมารักษาแม่ที่ป่วย “หนูเคยอยากเรียนต่อแล้วก็เคยฝันถึงอนาคตที่สดใส ความรู้จะทำให้หนูมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น แต่ตอนนี้หนูไม่อยู่ในสภาพที่พร้อมจะกลับไปเรียน ถ้ากลับไปเรียนครอบครัวหนูคงลำบาก น้องชายคงไม่ได้เรียนต่อ แล้วสุขภาพของแม่ก็คงจะแย่ลงด้วย”

ดังนั้น เพื่อให้เด็กหญิงชาวกำพูชาได้รับความเท่าเทียมทางการศึกษา อันจะนำมาซึ่งการพึ่งตนเองได้ มีความเชื่อมั่นและภาคภูมิใจในตนเอง องค์การ Care International Japan (CARE) หน่วยงาน NGOs¹⁵ ซึ่งได้รับเงินสนับสนุนจาก JICA จึงได้จัดทำโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กหญิงได้มีโอกาสเรียนหนังสือ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กหญิงที่มาจากครอบครัวยากจน นอกจากนี้ยังจัดให้มีการเรียนการสอนนอกชั้นเรียน เช่น สอนการอ่านเขียนหนังสือสำหรับเด็กหญิงที่ไม่สามารถเข้าศึกษาต่อหรือไม่เคยได้รับการศึกษาในโรงเรียน และได้กระตุ้นชุมชนให้เกิดความตระหนักรู้ต่อประโยชน์ของการศึกษา เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคตินำไปสู่พฤติกรรมการให้โอกาสเด็กหญิงได้เข้ารับการศึกษามากยิ่งขึ้น และในปี ค.ศ. 2005¹⁶ Japan Social Development Fund (JSDF) หนึ่งในโครงการที่ก่อตั้งโดยรัฐบาลญี่ปุ่นได้ให้ความช่วยเหลือผ่านกระทรวงการคลังของกำพูชา เพื่อให้กำพูชาสามารถจัดสวัสดิการทางการ

ศึกษาให้กับประชาชนได้อย่างทั่วถึงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กหญิง เด็กพิการ และกลุ่มชายขอบ เพื่อให้ได้รับการศึกษา ด้วยยอดเงินสูงถึง 1.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในพื้นที่เป้าหมาย คือ จังหวัดมณฑลคีรี รัตนคีรี บันเตียเมียนเจย พระตะบอง เกาะกง และกัมปอต จากความช่วยเหลือของญี่ปุ่นผ่านโครงการดังกล่าว เด็กหญิงหลายคนมีโอกาสดูเรียนหนังสือ และหลายคนเช่น Chenda จะมีโอกาสได้กลับไปไล่ตามความฝันของเธออีกครั้ง ความยากจนจะไม่ใช่อุปสรรคในการเลิกล้มความฝันของพวกเธออีกต่อไป

นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังเป็นหุ้นส่วนหลักในการส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสชาวกัมพูชา โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับเด็กและเยาวชนกำพูชาที่ถูกมองข้ามและความช่วยเหลือจากรัฐบาลเข้าไปไม่ถึง (Expanded Basic Education Programme, EBEP)¹⁷ ในระยะที่ 2 ระหว่างปี ค.ศ. 2006-2010 โครงการนี้ดำเนินการโดยกระทรวงการศึกษาฯ ของกำพูชาร่วมกับ UNICEF หน่วยงานของประเทศต่าง ๆ และ NGOs มีหน่วยงานของประเทศสวีเดน (Swedish International Development Agency: Sida) เป็นผู้สนับสนุนหลัก ร่วมกับผู้รับผิดชอบหลักในแต่ละโครงการย่อย ได้แก่ World Bank, ADB, EU, UNESCO, Sida, USAID, Belgian Technical Cooperation และ JICA รับผิดชอบการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ โครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่าง

¹⁵ CARE International Japan. Girls' Education Project: Samaki Komar II. Retrieved September 26, 2009, from: http://www.careintjp.org/en/internationaljapan/internationaljapan-ca_samaki.html

¹⁶ People's Daily Online. WB to support basic education in Cambodia. Retrieved September 27, 2009 from: http://english.peopledaily.com.cn/200509/14/eng20050914_208437.html

¹⁷ Royal Government of Cambodia. 2005. Expanded Basic Education Programme (EBEP) (Phase II) 2006-2010. Phnom Pen h, Cambodia.

เท่าเทียมและส่งเสริมให้มีชั้นเรียนสำหรับเด็กปฐมวัย โดยใช้ยุทธศาสตร์คู่ขนานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปพร้อมๆ กับการส่งเสริมสิทธิความเท่าเทียมทางการศึกษาในเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาส คือ ผู้พิการไร้ความสามารถ ผู้มีฐานะยากจน ชนกลุ่มน้อย กลุ่มชายขอบ กลุ่มเด็กหญิง ผู้ที่เคยตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ และชาวกัมพูชาในถิ่นทุรกันดารที่เข้าถึงลำบาก ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายในจังหวัดที่มีระดับความยากจนมากของกัมพูชา 6 จังหวัด คือ กำปงสปีอ กำปงทม เปเร็ง สวายเรียง อุดรมิชัย และสตึงแตรัง สำหรับกิจกรรมต่างๆ ของโครงการ เช่น การพัฒนาศูนย์ดูแลเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชน การให้ความรู้พ่อแม่ในการเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน กิจกรรมการเรียนรู้ที่บ้าน การฝึกอบรมให้ความรู้ทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตกับเยาวชนทั้งในโรงเรียนและนอกชั้นเรียน การกระตุ้นการเรียนรู้ให้กับเยาวชนที่มีอายุเลยวัยเรียนแต่ไม่ได้รับการศึกษา การจัดการสอนคละชั้นและการจัดชั้นเรียนระบบสองภาษา เป็นต้น พร้อมกันนี้ กองทุนญี่ปุ่นเพื่อลดภาวะความยากจน (The Japan Fund for Poverty Reduction: JFPR) ยังได้จัดสรรงบประมาณอีกส่วนหนึ่งในการดำเนินโครงการพัฒนาหมู่บ้านที่ผลประโยชน์จากรัฐบาลเข้าไปไม่ถึงอีกด้วย

สำหรับเป้าหมายของการดำเนินโครงการนี้ คือ การพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนทั้งระบบและสามารถปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาใน 6 จังหวัดให้ได้ร้อยละ 70 คือ 1,200 แห่ง จากจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 1,688 แห่ง และในการประเมินผลโครงการระยะกลางใน ปี ค.ศ. 2008 ก็พบว่า ผลการดำเนินงานประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก กล่าวคือ มีเด็กได้เข้าเรียนระดับประถมศึกษาอย่างน้อยร้อยละ 96 และอย่างน้อยร้อยละ 75 สามารถเรียนจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนความแตกต่างระหว่างเพศชายและหญิงก็มีความก้าวหน้าในการลดความแตกต่างได้อย่างน้อยร้อยละ 50 จากมาตรฐานผลการ

วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทักษะ (ภาษาเขมรและคณิตศาสตร์) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และประถมศึกษาปีที่ 6

6. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในกัมพูชา

นับจากที่กัมพูชาได้ลงนามในสนธิสัญญาปารีสเมื่อปี ค.ศ. 1991 กัมพูชาได้มีความก้าวหน้าทางการศึกษาเป็นอย่างมาก เห็นได้จากเครื่องชี้วัดความสำเร็จตามกรอบการพัฒนาแห่งสหประชาชาติที่จัดทำขึ้นโดยรัฐบาลกัมพูชาเพื่อนำเสนอต่อที่ประชุม ณ กรุงเจนีวา ระหว่างวันที่ 2-4 กรกฎาคม ปี ค.ศ. 2007 รายงานได้กล่าวว่า กัมพูชามีความก้าวหน้าทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น เห็นได้จากสัดส่วนการเข้าศึกษาในระดับประถมศึกษาของประชากรพบว่ามีจำนวนร้อยละ 91.3 ในปี ค.ศ. 2006 เมื่อเปรียบเทียบกับปี ค.ศ. 2001 พบว่ามีเพียงร้อยละ 87 ในขณะที่อัตราการเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาเพิ่มขึ้นร้อยละ 31.3 ในปี ค.ศ. 2006 จากเดิมมีเพียงร้อยละ 19 ในปี ค.ศ. 2001 นอกจากนี้ ในด้านความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาระหว่างเพศชาย-หญิงยังได้ลดลงด้วย ซึ่งจากข้อมูลพบว่าเป็นปี ค.ศ. 2006 สัดส่วนหญิงและชายในการศึกษาทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายมีความใกล้เคียงกัน โดยสัดส่วนของชายและหญิงที่ได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 63 ในปี ค.ศ. 2001 เป็นร้อยละ 77 ในปี ค.ศ. 2005 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นผลมาจากการที่รัฐบาลจัดสรรทุนจากแหล่งทุนต่างๆ ให้กับเด็กนักเรียนยากจนโดยเฉพาะเด็กผู้หญิงให้ได้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษา แม้การเข้าเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาจะต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แต่ก็เป็นการพัฒนาในทิศทางบวกที่แสดงให้เห็นว่าช่องว่างทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของชายและหญิงได้ลดลงแล้ว และผู้หญิงก็เริ่มเข้ามามีบทบาทในสังคมมากขึ้น โดยจะเห็นได้จากการที่สัดส่วน

ผู้หญิงที่ได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำท้องถิ่นเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 8.7 ในปี ค.ศ. 2002 เป็นร้อยละ 14.64 ในปี ค.ศ. 2007¹⁸

ขณะที่จากรายงานผลสัมฤทธิ์การจัดการศึกษาโดยกระทรวงการศึกษาฯ ของกัมพูชาระหว่าง ปี ค.ศ. 2006-2010¹⁹ โดยเปรียบเทียบความก้าวหน้า ของปีการศึกษา 2005/2006 กับปีการศึกษา 2009/2010 พบว่า จำนวนโรงเรียน วิทยาลัย และ สถาบันการศึกษาอื่นๆ เพิ่มขึ้นจาก 8,628 แห่ง เป็น 10,115 แห่งทั่วประเทศจำนวนนักเรียนในระดับ ประถมศึกษาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 91.3 เป็นร้อยละ 94.8 จำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 31.3 เป็นร้อยละ 31.9 และจำนวน นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 11.3 เป็นร้อยละ 19.3 ขณะที่การขยายโอกาส เข้าถึงการศึกษาในพื้นที่ชนบทก็พบว่ามีอัตราการเพิ่ม ขยับสูงขึ้นจากร้อยละ 28.6 เป็นร้อยละ 28.8 หากแต่ ในจำนวน 1,621 ชุมชน มีเพียง 1,172 แห่งเท่านั้น ที่มีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนการเข้า ถึงการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่ามี อัตราการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 8.1 ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา

ในส่วนการศึกษานอกระบบ พบว่ามีผู้คนให้ ความสนใจเข้ารับการศึกษานอกระบบเพิ่มขึ้น มาก โดยเฉพาะในเพศหญิงที่มีสัดส่วนมากถึงร้อยละ 66 และเมืองครุพัฒนาเอกชนทั้งในพื้นที่และองค์กร ระหว่างประเทศให้การสนับสนุน ซึ่งมีส่วนช่วยเหลือ ผู้เข้าอบรมคิดเป็นร้อยละ 24 ของนักเรียนทั้งหมด มีการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจำนวน 197 แห่ง สามารถรองรับผู้เข้าอบรมได้ 4,397 คน มีเพศหญิง

จำนวน 2,479 คน โดยเปิดการฝึกอบรมจำนวน 270 ห้องเรียน ในทักษะพื้นฐานที่จำเป็น 12 วิชา

ขณะเดียวกันก็พบว่าแนวโน้มการเข้าถึงการ ศึกษาของเพศหญิงมีมากขึ้นตั้งแต่ชั้นอนุบาลหรือ ปฐมวัย กล่าวคือ จากรายงานของสภาการศึกษาใน เดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2010 พบว่า สัดส่วนของเพศ หญิงที่มีอายุระหว่าง 0-5 ปี เข้ารับการศึกษาคิดเป็น ร้อยละ 50.37 และมีจำนวนรวมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 13.60 ในปีการศึกษา 2005/2006 เป็นร้อยละ 20 ในปีการศึกษา 2009/2010

7. บทสรุป

การศึกษาของกัมพูชาที่เคยรุ่งเรืองและเกิด วิฤตจากสงครามกลางเมือง พร้อมกับสภาพสังคม ของกัมพูชาที่ถูกทำลาย ได้รับการฟื้นฟูขึ้นใหม่โดย รัฐบาลภายหลังการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1993 ซึ่งถือเป็น นิมิตหมายที่ดีของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในกัมพูชา การได้รับการศึกษาจะเป็นเครื่องนำทางชาวกัมพูชาไป สู่ชีวิตที่มีทางเลือก ผู้ถูกลดพ้นจากความยากจนและ โอกาสแห่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ภาพพ่อแม่กำลังขาย เด็กหญิงไปเป็นโสเภณี ภาพเด็กๆ กำลังขายแรงงาน ด้วยการขี้เยือกขยะและได้รับค่าจ้างราคาถูก ภาพ เด็กๆ แ่่งเศษกระดูกไก่ที่ถูกทิ้งตามถังขยะเพื่อประทัง ความหิวโหย จะกลายเป็นภาพแห่งอดีตที่หลงเหลือไว้ เพียงในความทรงจำ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ ดีขึ้นของกัมพูชาที่ย่อมปฏิเสธไม่ได้ว่าส่วนหนึ่งเป็นผล จากความช่วยเหลือของญี่ปุ่นผ่านองค์กร JICA หนึ่งใน ทุนส่วนหลักด้านการศึกษาของกัมพูชา ที่นับตั้งแต่ มีการลงนามในสนธิสัญญาปารีส ญี่ปุ่นก็เป็นประเทศ ผู้ให้ความช่วยเหลือกัมพูชามากที่สุด และครอบคลุม

¹⁸ UNESCO Phnom Penh. Final Report of the National Consultative Meeting on Rights-based Education in Cambodia. 2005. Retrieved September 25, 2009, from: http://www.unescobkk.org/fileadmin/user_upload/appeal/human_rights/Report_National_Consultative_Meeting_Cambodia.pdf

¹⁹ Ministry of Education, Youth and Sport. Education Strategic Plan 2009-2013. September 2010, page 3-5.

เกือบทุกความต้องการของกัมพูชา นอกจากนี้ญี่ปุ่นยังมีส่วนร่วมในโครงการขยายโอกาสการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชนชาวกัมพูชาให้ได้รับสิทธิความทัดเทียมและลดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนผ่านองค์กร JICA และกองทุนญี่ปุ่นเพื่อลดภาวะความยากจน (JFPR) ที่ร่วมกับหุ้นส่วนทั้งองค์การระหว่างประเทศหน่วยงานของประเทศอื่นๆ และ NGOs อย่างไรก็ดีตาม แม้ว่าปัจจุบันปัญหาด้านการศึกษาของกัมพูชายังคงดำรงอยู่ แต่เส้นทางการพัฒนาการศึกษาในกัมพูชาจำต้องดำเนินต่อไปโดยอาศัยความร่วมมือและความช่วยเหลือจากนานาชาติ โดยมีญี่ปุ่นเป็นหุ้นส่วนหนึ่งในการนำทาง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ชาวกัมพูชาและประเทศกัมพูชามีความหวังต่อไป

บรรณานุกรม

- เขียน ชีระวิทย์ และ สุนัย ฬาสุข.(2543). *กัมพูชาประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง และการต่างประเทศ*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ลีดา สอนศรี และคณะ. (2552). *เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: การเมือง เศรษฐกิจ และการต่างประเทศ หลังวิกฤตเศรษฐกิจ (พ.ศ. 2540 - 2550)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2549). *รายงานการวิจัยเปรียบเทียบ การปฏิรูปการศึกษาของประเทศในกลุ่มอาเซียน*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- UNESCAP. เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals – MDGs). Retrieved 10 October 2010, from http://www.unescap.org/unis/Thai/8MDG_Thai.pdf
- BookRags. *Cambodia-Education System Summary: Historical Development of the Education System*. Retrieved September 19, 2010, from: <http://www.bookrags.com/research/cambodiaeducation-system-ema-01/>
- CARE International Japan. Girls' Education Project "Samaki Komar II. Retrieved September 26, 2009, from: http://www.careintjp.org/en/internationaljapan/internationaljapan-ca_samaki.html
- Farice Quinio (UNESCO Phnom Penh). *Final Report of the National Consultative Meeting on Rights-based Education in Cambodia: 3-4 February 2005*. Retrieved September 25, 2009, from http://www.unescobkk.org/fileadmin/user_upload/appeal/human_rights/Report_-_National_Consultative_Meeting_Cambodia.pdf
- Japan International Cooperation Agency. *JICA Cooperation to Cambodia (As of 1 December 2006)*. Retrieved October 1, 2009, from <http://www.jica.go.jp/cambodia/english/activities/pdf/>
- Japan International Volunteer Center. JVC Annual Report: 2006 report/2007 plan, 8 Feb. *Activities in Cambodia: Sustainable agriculture/Rural development/Technical schools*. Retrieved September 9, 2009, from <http://www.ngo-jvc.net/en/cambodia.html>
- Khmernews. *Case study1: Gender and Education in Cambodia. November 13, 2006*. Retrieved September 26, 2009,

- from <http://khmernews.wordpress.com/2006/11/13/case-study1-gender-and-education-in-cambodia/>
- MDG Monitor (Track.Learn.Support/ Tracking the Millennium Development Goals). *About the MDG Monitor and the MDGs*. Retrieved October 10, 2010, from <http://www.mdgmonitor.org/about MDG.cfm>
- Ministry of Education. *Youth and Sport. Partner in Education*. Retrieved December 25, 2010, from <http://www.moeys.gov.kh/index.php>
- Ministry of Foreign affairs and International Cooperation. *Address by Samdech Prime Minister HUN Sen at Peace Parade Commemorating 50th Anniversary of Establishment of Cambodia-Japan Diplomatic Relations and Japan-ASEAN Exchange Year on 8 November 2003*. Retrieved September 9, 2009 from http://www.mfaic.gov.kh/index.php?option=com_content&view=article&id=439:address-by-samdech-prime-minister-hun-sen-at-peace-parade-commemorating-50th-anniversary-of-establishment-of-cambodia-japan-diplomatic-relations-and-japan-asean-exchange-year-&catid=64:2003&Itemid=196
- People's Daily Online. *WB to support basic education in Cambodia*. Retrieved September 27, 2009, from http://english.peopledaily.com.cn/200509/14/eng20050914_208437.html
- Royal Embassy of Cambodia to Japan. *Monthly Journal: Issue No. 37 (February, 2009)*. "Cambodia-Japan Relations". Retrieved September 19, 2009, from http://www.Cambodianembassy.jp/Bulletin/bulletin_02_2009.pdf
- Royal Government of Cambodia. 2005. *Expanded Basic Education Programme (EBEP) (Phase II) 2006-2010*. Phnom Penh, Cambodia.
- Schools for Children of Cambodia (Working with communities to improve access to and quality of education in Cambodia). *The Challenge - Why Educate Cambodia?* Retrieved September 19, 2010, from <http://www.schools4cambodia.org/content/Thechallenges.aspx>
- Sitha Chhinh. Japan Effect of Pupil Factor on Mathematics Achievement in Cambodian Urban Primary School. *Asia Pacific Education Review* 2003, Vol. 4, No. 2, 151-160.
- Shanti Volunteer Association. Summary of SVA in Cambodia. Retrieved September 28, 2009, from <http://sva.or.jp/global/cambodia/>